ACHTERGROND

ROEP OM BEHOUD BUNKER SEYSS-INQUART

'Gaat om meer dan alleen het verleden'

Arno Boon voelt zich persoonlijk betrokken bij de toekomst van de bunker van Seyss-Inquart. FOTO CHRIS VAN HOUTS

Wat moet Nederland met de bunker van Arthur Seyss-Inquart? Voor Arno Boon draait die vraag niet om vastgoed, beton of geld. De directeur van erfgoedorganisatie BOEi ziet in de commandopost uit de Tweede Wereldoorlog in Wassenaar vooral een plek die toekomstige generaties kan dwingen na te denken over de vraag die hem al lang bezighoudt: wat doe je zelf als de druk van de anderen steeds groter wordt?

door **Mascha de Jong**

„Het was eigenlijk best leuk om een vader met een houten been te hebben." Arno Boon (62) moet lachen als hij het vertelt. Als kind mochten hij en zijn broers tegen het kunstbeen van hun vader schoppen. Tot de dag dat er per ongeluk tegen het verkeerde been werd geschopt. „Dat was meteen de laatste keer."

Pas jaren later begreep Boon waar dat houten been voor stond. Voor een oorlog, een keuze en het trauma dat zijn vader zijn leven lang meedroeg. Om die reden vecht de BOEi-directeur zo fel voor het behoud van de bunker van Arthur Seyss-Inquart in Wassenaar.

Volgende week bespreekt de Tweede Kamer een motie van BBB, die moet voorkomen dat het omstreden rijksmonument op landgoed Clingendael, vermomd als grote boerderij, uiteindelijk in handen valt van een partij die vooral naar commerciële mogelijkheden kijkt.

Volgens Boon staat er veel meer op het spel dan alleen een bijzonder gebouw. „Die bunker gaat niet alleen over het verleden. Die gaat over de vraag wat jij doet als het spannend wordt."

Voor Boon is dat geen theoretische vraag. Hij groeide op in Noord-Holland in een gezin met een Duitse achtergrond. Zijn moeder werd nog jaren na de oorlog als Duitse vrouw met argwaan bekeken. „Ze wist als geen ander hoe gevoelig alles lag."

Zelf maakte hij als jongen volop naoorlogse sentimenten mee. „De WK-finale van 1974, Duitsland-Nederland, was bij ons thuis traumatisch. Dan werden we op school uitgescholden voor rotmof."

Foute kant

Vader Boon zweeg over zijn eigen verleden tot Arno twaalf, dertien jaar was. „Toen vertelde hij ons hoe hij als 17-jarige verstrikt was geraakt in de oorlog. Aan de foute kant." Nu concluderend: „Hij was lichamelijk volwassen, maar geestelijk nog niet. Op die leeftijd ben je gevoelig voor ideologie, groepsdruk en mooie verhalen."

Boon senior raakte op 1 januari 1945 tijdens het Duitse Ardennenoffensief zwaar gewond. „Hij lag in een schuttersputje. Een Amerikaanse granaat sloeg in. Zijn been hing er half af. Hij heeft het zelf afgebonden en heeft zichzelf in veiligheid gekropen. Een Duitse legerarts heeft het been uiteindelijk toch moeten amputeren."

Zijn vader nam hem op 16-jarige leeftijd en een broer mee naar Luxemburg, terug naar de plek waar het allemaal gebeurde. „Ik heb mijn vader in zijn hele leven nooit zien huilen. Daar wel. Hij herbeleefde wat hij allemaal had meegemaakt."

Wat Boon vooral bijbleef, waren twee lessen die zijn vader hem meegaf. „Denk altijd zelf na. En zorg dat je geen kanonnenvoer wordt."

Die woorden klinken volgens Arno Boon nog steeds door als hij nadenkt over de toekomst van de bunker van Seyss-Inquart.

Erfgoedclub: voormalige commandopost plek zelfreflectie

De enorme commandopost werd tussen 1942 en 1944 gebouwd voor de Oostenrijkse jurist Seyss-Inquart, die namens nazi-Duitsland Nederland bestuurde. Juist dat detail vindt Boon veelzeggend.

„We hebben het vaak over de bunker van een nazi-kopstuk. Maar Seyss-Inquart wist als jurist ook hoe de rechtsstaat werkte. Vervolgens hielp hij toch mee democratische waarden en rechtsstatelijke principes buiten werking te stellen."

Het maakt de bunker niet alleen een spannend monument, maar ook een plek voor zelfreflectie. „Het is makkelijk om achteraf te zeggen: die mensen zaten fout. Dat is vaak ook zo. De moeilijkere vraag is: wat zou jij doen? Hoe zorg je dat je zelf de moed hebt om niet mee te lopen?"

Dat zijn vragen die volgens hem actueler zijn dan ooit. „De democratische rechtsstaat staat onder druk. Dan gaat het niet alleen over Den Haag. Democratie is een werkwoord. Je bent geen consument, je bent burger."

Het risico is groot dat het gebouw na verkoop weliswaar behouden blijft, maar zijn maatschappelijke betekenis verliest.

Er zijn geen waarborgen door het Rijk gesteld. „Dan krijg je eigenlijk: operatie geslaagd, patiënt overleden", citeert hij Boon senior. BOEi probeert al jaren te bereiken dat de bunker een plek wordt waar bezoekers over zulke dilemma's kunnen nadenken.

De commandobunker van Seyss-Inquart dreigt verkocht te worden aan de hoogste bieder. Daarmee ligt de historische waarde onder vuur. De vrees is dat de bunker een commerciële bestemming krijgt. FOTO ANP

Niet alleen over de Tweede Wereldoorlog, maar ook over hun eigen verantwoordelijkheid. Want hoe blijf je zelfstandig denken als de druk oploopt? Hoe blijf je luisteren naar mensen met wie je het fundamenteel oneens bent?

'Blijf nadenken'

Misschien, zegt Boon, is dat wel de echte reden waarom hij zich zo vastbijt in de strijd om de bunker. Niet vanwege beton van vier meter dik of de monumentenstatus, maar vanwege de lessen van een jongen van 17 die zich liet meeslepen door een tijdperk, een been verloor aan het front en zijn kinderen daarna een eenvoudige les meegaf.

„Neem verantwoordelijkheid. Blijf nadenken." Na een korte pauze: „Dat is wat komende generaties in de bunker kunnen leren."